

першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України, серед яких важливе місце посіли судова реформа та реформа правоохоронної системи. Метою судової реформи є реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів задля практичної реалізації принципів верховенства права і забезпечення кожному права на справедливий судовий розгляд справ незалежним та неупередженим судом. Щодо правоохоронної реформи, то метою державної політики в цій сфері є коригування завдань та функцій правоохоронних органів, упровадження нових засад проходження служби, нових критеріїв оцінки роботи правоохоронців для підвищення рівня захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави від протиправних посягань.

Правоохоронна функція держави полягає у забезпеченні охорони конституційного ладу, прав і свобод громадян, законності і правопорядку, довкілля, встановлених і регульованих правом усіх суспільних відносин. Вона була притаманна державі завжди і є однією з провідних у її діяльності. Завдяки саме цій функції забезпечується існування, благополуччя самого суспільства, особистості в ньому. Роль Президента України у реалізації правоохоронної функції є досить важливою, оскільки пов'язана, перш за все, із забезпеченням реалізації прав і свобод громадян України.

Одержано 12.10.2017

УДК 351.74(477.54-21ХАР)«1919/1923»

Ігор Дмитрович КОЦАН,

доцент кафедри теорії та історії держави

і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3839-9614>

ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ В РОБОТІ РОБІТНИЧО-СЕЛЯНСЬКОЇ МІЛІЦІЇ ХАРКІВЩИНИ В ПЕРШІ РОКИ ЇЇ ІСНУВАННЯ

Дотримання законності – це, з одного боку, гарантія від необґрунтованого притягнення до відповідальності невинних, з іншого боку – суворе покарання осіб, винних у вчиненні злочинів проти держави і правопорядку. Тому з перших років існування

міліції забезпеченню виконання цього принципу приділялася необхідна увага.

Періодично стосовно дотримання законності здійснювались перевірки діяльності повітових управлінь міліції Харківщини уповноваженими на те органами. Так, 10 березня 1919 р. за розпорядженням відділу управління повітового виконкому відрядженими від відділу представниками була проведена перевірка діяльності управління Ізюмської повітової радянської робітничо-селянської міліції. За результатами перевірки був складений акт. Оцінювався загальний стан справ в управлінні, а також перевірялась робота відділів. У акті була дана позитивна оцінка діяльності повітової міліції. При перевірці діяльності карного відділу особлива увага була звернена на дотримання правил затримання. Випадки затримання більш ніж 24 години дозволялись спеціальними розпорядженнями Надзвичайної комісії. Було виявлено три випадки затримання від одної до трьох діб без обвинувачувального матеріалу. Затримання були проведені за розпорядженнями волосних виконкомів. Було визнано необхідним зажадати від волосних виконкомів, щоб у випадку передачі ними затриманих представникам міліції на місцях одночасно передавався і весь обвинувачувальний матеріал.

У лютому 1920 р. начальник Харківської губернської міліції Мірошніченко у наказі по губернській робітничо-селянській міліції вказував на випадки застосування насильства чинами міліції при проведенні дізнання й допитів заарештованих. Такі дії начальник міліції визнав ганебними і попередив, що винні будуть негайно віддаватися під суд.

Виходячи з циркулярного наказу Головміліції 15 квітня 1920 р., усім завідуючим міськими і повітовими міліціями пропонувалося вжити найсуворіших заходів для очищення робітничо-селянської міліції від злочинних елементів, що проникли до її лав. Всі міліціонери, викриті в такому зловживанні, підлягали негайному звільненню і передачі до суду Ревтрибуналу. Наказувалося у найкоротший термін установити при вході в управління міліції скриньки з написом «Для скарг на незаконні дії чинів міліції», куди громадяни могли б опускати оскаржувальні заяви. Ключі від таких скриньок повинні були знаходитися в начальників міліції, які повинні через кожні два дні особисто розкривати скриньки і при наявності скарг реєструвати їх у пронумерованих і прошнурованих журналах. Після проведення дізнання результати відзначалися як на оскаржувальних заявах, так і у відповідних графах журналів. По

з'ясовуванню провини і по визначенню покарання належало в кожному окремому випадку опубліковувати це в місцевих радянських газетах, наказах по управлінню, що вивішувались над скринькою «для скарг». Управління міських і повітових міліцій зобов'язані надавати губернській міліції звіти два рази на місяць про кількість і характер посадових злочинів службовців міліції.

Газета «Комуніст» 9 жовтня 1920 р. повідомляла про те, що заслужене покарання понесли Фокін А.Є., в минулому околоточний наглядач і завідуючий канцелярією поліцмейстера міста Царицина і його син Фокін А.А., який також служив при царському режимі в управлінні поліцмейстера, а при Денікіні – в державній сторожі. Приховавши своє минуле, обидва поступили на службу в міліцію. Фокін А.Є. працював на посаді секретаря управління Харківської міськміліції. При арешті в них були виявлені у великій кількості паспортні бланки, список комуністів, яких Фокіні старанно реєстрували на випадок переїзду влади, а також велика сума грошей.

5 лютого 1921 р. з метою зміцнення законності в наказі по Харківській губернській міліції приводився текст Дисциплінарного статуту для службовців радянської робітничо-селянської міліції РРФСР, затверджений 22 серпня 1919 р. Статут містив загальні положення і визначав дисциплінарні стягнення службовцям міліції і порядок їх накладання, а також порядок оскарження стягнень.

5 березня 1921 р. наказом по губернській міліції оголошувалася виписка з газети «Комуніст» від 26 лютого 1921 р. про виконання постанови колегії Харківської губернської надзвичайної комісії стосовно Волкова П. А. і Александрова М. В., котрі, будучи міліціонерами 2 району Харківської міськміліції, брали участь у збройних грабежах 6 грудня 1921 р. у Липовім Гаю і 11 грудня 1921 р. у селі Шабаєво. Волков П. А. був розстріляний, а Александров М. В. засуджений на 10 років ув'язнення. Начальник Харківської губернської міліції Кузнецов нагадував усім начальникам міліції і чесним працівникам про необхідність постійного контролю за дотриманням законності всіма чинами міліції. При виявленні ознак злочину в діяльності міліціонерів, він пропонував негайно звільняти зі служби винних із занесенням їх прізвищ на «чорну дошку» з передачею їх до суду з метою уникнення дискредитації радянської влади і престижу радянської робітничо-селянської міліції. Наказ був зачитаний у всіх міліційних командах Харківської губернії.

На «чорну дошку» заносилися також і особи, звільнені зі служби в дисциплінарному порядку, якщо вони були винні у заподіянні особливо ганебного вчинку.

12 грудня 1923 р. народним комісаром внутрішніх справ, що командував військами України і Криму, народним комісаром юстиції і народним комісаром праці був затверджений Дисциплінарний статут робітничо-селянської міліції. У статуті давалося поняття міліцейської дисципліни, визначалися права й обов'язки начальників міліції і їх підлеглих, передбачалися заходи заохочення і стягнення. Статут зобов'язував працівника міліції «поводитися гідним чином як на службі, так і поза нею», охороняти права громадян і бути з ними чемним, чесним, безкорисливим, із повною сумлінністю виконувати свої службові обов'язки і бережно ставитися до державного майна, як до народного надбання.

Про всі протизаконні дії начальників міліції й агентів карного розшуку при виконанні ними службових обов'язків належало повідомляти в управління міліції й у відділення карного розшуку письмово або усно з метою вжиття відповідних заходів у ставленні до винних. Скарги повинні були подаватися в такому порядку: на начальників губернських управлінь міліції і на начальників губернських відділів карного розшуку до Головміліції й до Укрцентррозшуку, на начальників повітових управлінь міліції і на начальників повітових відділень карного розшуку подавати до губернських управлінь міліції і до губернських відділів карних розшуків, на начальників районних управлінь міліції, завідуючих кримінально-пошуковими столами, на агентів карного розшуку, старших і молодших міліціонерів – до начальників повітових міліцій і до начальників відділень карного розшуку по приналежності.

В інструкції про організацію радянської міліції, зокрема, відзначалося, що до відання міліції належать: 1) попередження і припинення порушень порядку, встановленого владою, яка видає відповідні декрети і розпорядження; 2) суворе дотримання всіма громадянами декретів, законів і розпоряджень центральної влади по обліку, розподілу й утриманню твердих цін на продукти промисловості і сільського господарства... Кожний працівник міліції, говорилося в іншій інструкції, виданій в 1920 р., зобов'язаний нести свою службу бездоганно, чесно, старанно під страхом совісті вартового порядку і законів, дотримуючись суворої товариської дисципліни; неухильно стежити за виконанням громадянами декретів, постанов і розпоряджень місцевої і центральної влади.

Одержано 12.10.2017